

Helssega gávpogii čuohcán diehtosisagaikun čájeha, ahte diehtosisagaikumat gáibidit ođđa lágan meannudanvuogi almmolaš sektora ráhkkaneamis, eastimis ja gulahallamis

Stáhtaráđdi ásaheii suoidnemánus 2024 Onnettomuustutkintakeskus (*Lihkohisvuodadutkanguovddáš* – OTKES) oktavuhtii sorjjasmeahttun dutkanjoavkku čielggadit Helssega gávpogii giđdat 2024 čuohcán diehtosisagaikuma. Diehtosisagaikuma gillájeaddjit leat árvalusa mielde sullii 300 000, man geažil sisagaikun lea Suoma viidásamos. Dutkanjoavku lea gárven dorvvolašvuodadutkama, ja dutkančilgehus lea addojuvvon Stáhtaráđđái 17.6.2025. **(vuollereferánsa P-dutkamis)**

Diehtofierbmerihkkosat leat lassáneaddji rihkussuorgi ja dan dagaheaddji hehttehusat leat mearkkašahttit – erenomášit dáláš hybridaáitagiid dilis. Almmolaš hálldahus lea dan dieđuid kvalitehta ja meari dihtii čuozáhat, mas rihkolaččat leat beroštuvvan. Almmolaš sektoris leat vel olu áššit, maid galgá ovddidit diehtofierbmerihkkosiid áitagiid vástideami hárrái, daningo fallehemiid ja raššodagaid áicanmetodat eai leat doarvái viidát anus.

Almmolaš hálldahusa diehtohálldašeami, diehtodorvvu ja diehtosuoji stivrejit mánngat iešguđet virgeoapmahaččat. Virgeoapmahaččat čađahit stivrema iešheanalisis, iežaset bargguid vuolggasajiid vuodul. Diehtohálldašanovttadagaid bagadallan lea bieđgguid, ja praktihkas ásaheamiid ja rávvagiid guoskadeamis leat erohusat. Dasa lassin virgeoapmahaččaid bargu lea bagadallan, muhto doaibmit bearráigehččojuvvojit unnán. Goittotge aiddo dieđu eallingearddi hálldašeapmi lea guovddášis diehtodorvvu ja diehtosuoji dáfus. Almmolaš sektora máhtu vástidit diehtodorvoáitagiidda sáhtttá nannet ovddideamiin ja viiddideamiin fallehemiid ja raššivuodaid áiccadanmetodaid.

*”Diehtosisagaikuma lágan dáhpáhusaide ráhkkanepmi ja daid eastin ásahe min mánngga láhkai ođđa lágan dillái: Suomas leat árbevirolaččat hárváhan virgeoapmahaččaid ovtasbargui. Kyberdáhpáhusain eastindoaimmat leat bieđggiidattojuvvon. Seammás diehtosisagaikundáhpáhusaid čielggadeapmi ja hálldašeapmi leat goittotge buori muddui sorjavaččat priváhtta sektora doaibmiid áššedovdamušas ja juksamis. Ovdamearkka dihtii SAR-doaimma (**vuollereferánsa SAR**) lágan ovtasdoaibmamekanisma ii leat diehtosisagaikundáhpáhusaide meroštallojuvvon. Ollu báhcá maid gillájeaddji iežas duohkái”,* gávnnahe dutkanjoavkku jodiheaddji Hanna Tiirinki.

”Maidái ieš gillájeaddji meroštallan gáibida ođdasit guorahallama. Mii geavahit masá fuomáškeahtta measta beaivválaččat iešguđetlágan diehtovuoduid ja bálváhusaid. Báikkálaš hálldahusas leat min birra mánnggalágan persovdnadieđut. Kyberdáhpáhusain falleheaddji sáhtttá vurket ollu dieđuid manjit geavahusa várás. Aiddo kombinašuvdnadieđut leat raššivuodta gillájeaddjiid dáfus.

Diehtosisagaikumiin sáhtttá álo dovdat riskka, ahte dieđut sáhttet manjelabbos geavahuvvot vahátlaš ulbmiliidda, dego identitehtasuoládemiiide ja behttosiid – eaige ovdamearkka dihtii nuorat máhte vealttakeahtta jurddašit, mii sin dieđuide dáhpáhuvá, go sii bohtet dievasahkásažžan”, lasiha Tiirinki.

Našuvnnalaš kyberdorvvolašvuodalahka bodii fápmui 8.4.2025. Neahtta- ja diehtodorvodirektiiva NIS2 našuvnnalaš ollašuhttin, lea oassi Kyberdorvvolašvuodalága ollašuhttimis. Suomas lea goittotge gielddain ja gávpogiin viiddes iešstivrejupmi, iige NIS2-kyberdorvvoalšvuodadirektiiva ole gielddaide ja gávpogiidda.

”NIS2-direktiiva ii Suomas ole báikkálaš hálldáhussii. Dutkamis addojuvvon ávžžuheamiid bokte mii figgat dál osohahkii duoginat dán ráiggi”, lasiha Tiirinki.

NIS2 ásahe organisašuvdnii 24-diimmu gulahallangeatnegasvuoda. Diehtosisagaikundáhpáhusain gulahallan lea dehálaš oassi suddjendoaimmas. Gulahallan geahpeda eahpesihkkarvuoda, eastada

¹ Spiehkaseaddji dáhpáhusa dutkan sáhtttá lága mielde guoskat erenomáš duodalaš jápmima dagahan dahje servodaga vuododoaimmaid áitán dahje duodalaččat vahágahttan dáhpáhusa, mii ii leat bárti Dorvvolašvuodadutkanláhka 525/2011.

¹ Search and Rescue, ohcan ja gádjun.

boasttodieduid leavvama ja sihkkarastá, ahte gillájeaddjit ožžot dárbbasuvvon doarjaga. Gulahallama juvssahahttivuohta, gokčevašvuohta ja áddehahttivuohta leat mihá dehálaččat.

”Maiddáí ovdamearkka dihtii mánát ja nuorat ulbmiljoavkun – ja sidjiide diehtujuohkin ahkedási mielde, ferte vuhtiiváldojuvvot. Kriisagulahallama ja hehttehusdilegulahallama vuodđolundui lea mihtilmas, ahte dávjá ferte vuolgit johtui váilevaš dieđuiguin – daningo diedut dili birra dievasmuvvet oppa áigge – váilevaš diedut álggus eaii oaččo eastit dieđiheami”, deattuha Tiirinki.

“Gávnahehkot vel, ahte báikkálaš sektora doaibmit leat hui iešguđetláganat, iige daid sáhte veardidit. Muhtimat leat juo ráhkkanan hui bures – muhtimat fertejit vel rahčat ollu. Suopma birge riikkaidgaskasaš veardádallamis ráhkkaneari dáfus hui bures. Diehtosisagaikumiid manjel mii leat fuomášan čuolmma, ja dán leat divvugohtán. Dahjege ollu dahkkojuvvo juo dál eastadan dihtii ja caggan dihtii diehtosisagaikuma lágan dáhpáhusaid”, deattuha Tiirinki.

Dutkamis addojuvvojit njeallje ávžžuhusa. Dat čuhcet eanaš Stáhtaruhtaministeriijai, mii vástida daid ollašuhttimis ovtasbarggus Riekteministeriijain, Johtolat- ja gulahallanministeriijain, Oahpahusráđđehusain ja Gielddalihtuin. Gulahallama rávvema ovddideami lassin, ávžžuhusat gusket diehtohálddašeami oktiiveheapmái, dan bearráigeahččamii ja rávvemii. Dasa lassin ávžžuhusaid bokte darvánit almmolaš hálddahusa diehtodorvováilliid áicama buorideapmái ja dan návccaid buorideapmái, ahte diehtodorvováillit áicajuvvošedje ja daid sáhtášii divvut.

Našuvnnalaš diehtodorvovirgeoapmahačča kommeanta:

Kyberdorvvolašvuodaguovddáš (KTK): *“Našuvnnalaš diehtodorvovirgeoapmahažžan mii veahkehit ja rávvet fitnodagaid, virgeoapmahaččaid ja riikkavuložiid ráhkkanit ja dovdat dáláš ja boahpteáiggi kyberáitagiid. Traficom Kyberdorvvolašvuodaguovddáš lea gokčevaččat dorjon Helssega gávpoga diehtosisagaikuma áicama rájes ja mii joatkit ovtasbarggu gávpoga ja bálvalusfáliliiguin”, dadjá jodiheaddji Samuli Bergström Traficom kyberdorvvolašvuodaguovddášis. “Kyberfalleheamis gulahallama mearkkašupmi šaddá stuoribun. Traficom gidđat 2025 buvttadan Mot gulahallat kyberfallehemiin -kriisagulahallanrávvagis mitalit iešguđetlágan kyberfallehemiin ja rihkolaččaid geavahan metodain ja vugiin. Dasa lassin rávvagis addojuvvojit tipssat gulahallama ráhkkaneari ja gulahallamii kyberfalleheami áigge ja dan manjel”, Bergström joatká.*

Eará dutkamat Helssega gávpoga diehtosisagaikuma hárrái:

Guovddášrihkusboles (KRP): Helssega gávpoga diehtosisagaikuma ovdadutkamis vástida Guovddášrihkusboles. Diehtosisagaikun dutkojuvvo roavva diehtosisagaikumin. Dasa lassin KRP čielggada sierra ovdadutkamis dan, leago gávpot suddjen dieduid áššáigullevaččat. Dán dutkamis rihkusnamahus lea navdojuvvon diehtosuodjerihkus.

Diehtosuodjeáittardeaddji doaimmahat (TSV) dutká olmmošdieduide čuohtán diehtodorvovolaavkideami diehtosuodjeláhkaásaheami čuovvuma geahččanguovllus. Čielggadeamis árvoštallojuvvo erenomážit, leatgo Helssega gávpogis leamaš geavahusas doarvái suddjendoaimmat ja leago dat fuolahán loavkideami čuožáhahkan gártan olbmuid rivttiin. Dutkan lea jodus, ja dat árvoštallá bárrásii Helssega gávpogis ožžojuvvon čielggadeami dáhpáhuvván áššis.

Gos oažžu veahki?

Rihkusgillájeaddjigoziheapmi (RIKU) lea almmustahtán siidduinis rávvagiid diehtosisagaikuma dahje diehtoleavvama gillájeaddjin gártan olbmuide. Siidduin deattuhit, ahte lea dehálaš čuovvut virgeoapmahaččaid rávvagiid ja dárbbu mielde čadahit giddendoaimbajuid, amaset persovdnadieđut geavahuvvot behtosiidda. RIKU fállá maid ságastallanveahki. Bálvalusat leat nuvtá.

Lassidieđut:

Dutkanjoavkku jodiheaddji Hanna Tiirinki, tlf. 02951 50747, ovdanamma.sohkanamma@om.fi

Lassin tlf. 02951 50738 dahje 050345 1931. Telefonlinjá lea rabas 1.8.2025 rádjái. Dasa lassin vejolaš gažaldagaid sáhtá sáddet šleadgapoasttain čujuhussii viestinta.otkes@om.fi

1.8. manjel bivdit čujuhit vejolaš gažaldagaid šleadgapoastačujuhussii viestinta.otkes@om.fi dahje njuolga dutkanjoavkku jodiheaddjai.